

УДК 378.046.4

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ – МОДЕЛЬ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Лія Олійник

У статті розглянуто можливості застосування змішаного навчання з метою ефективно організації курсів підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти.

Ключові слова: змішане навчання, куратор-тьютор, курси підвищення кваліфікації.

СМЕШАННОЕ ОБУЧЕНИЕ – МОДЕЛЬ ЭФФЕКТИВНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Лия Олейник

В статье рассмотрены возможности применения смешанного обучения с целью эффективной организации курсов повышения квалификации в системе последипломного образования.

Ключевые слова: смешанное обучение, куратор-тьютор, курсы повышения квалификации.

BLENDED LEARNING AS AN EFFECTIVE MODEL OF TRAINING COURSE IN THE POST-GRADUATE EDUCATION

Liya Oliynyk

The article examines the possibility of using blended learning for effective organization of training courses in post-graduate education.

Key words: blended learning, curator-tutor, training.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вимога постійного підвищення кваліфікації працюючих педагогів обумовлює необхідність широкого залучення засобів електронного й дистанційного навчання в цей процес залежно від рівня їх підготовки, кваліфікації та місцевих умов. Особливо гостро відчувається необхідність у підвищенні рівня технологічних навичок працюючих

педагогів, їх залучення до використання ІКТ у професійній діяльності.

Освіта протягом життя в усьому світі й особливо розвинених країнах стає все більш важливою сферою послуг. Існують такі три основні форми освіти:

- формальна освіта (formal education) – початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта,

освіта після закінчення ВНЗ (аспірантура й докторантура), підвищення кваліфікації й перепідготовка фахівців і керівників із вищою та середньою професійною освітою в інститутах, на факультетах і курсах підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки;

- неформальна освіта (non-formal education) – професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання в центрах освіти, на різних курсах інтенсивного навчання, семінарах, майстер-класах. У відповідності з класифікацією ЮНЕСКО до неформальної освіти належать навчальні програми, курси, семінари, гуртки, лекторії, що організовуються і проводяться поза традиційною системою освіти. Неформальна освіта відбувається в межах формального офіційного середовища, але не є офіційно визнаною, результати навчання не завжди підтверджуються відповідними документами;
- інформальна освіта (informal education) є загальним терміном для освіти за межами стандартного освітнього середовища – індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності індивідів у оточуючому культурно-освітньому середовищі; спілкування, читання, відвідування установ культури, подорожі, засоби масової інформації тощо. При цьому людина перетворює освітні потенціали суспільства в дієві чинники свого розвитку [6].

Основною формою, що забезпечує

взаємодію всіх складових системи неперервної педагогічної освіти, розкриття шляхів використання педагогічними кадрами теоретичних знань в їх практичній діяльності, оволодіння новими технологіями, удосконалення професійної майстерності, є *курси підвищення кваліфікації*, котрі дають можливість кожному педагогу, щонайменше один раз на п'ять років, пройти впорядковане навчання, долучитися до ресурсів Миколаївського ОІППО, які є більш потужними, ніж ресурси загальноосвітніх навчальних закладів та районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні науковцями та практиками продовжується пошук ефективних шляхів підвищення ІКТ компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Дослідження проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у загальноосвітні навчальні заклади підняли на поверхню питання навчання вчителів новітнім технологіям. На цьому наголошують у своїх працях: В. Биков, Л. Брескіна, А. Звягіна, В. Зіяутдінов, М. Жалдак, Н. Морзе, І. Прокопенко, М. Пшукова, В. Смоляк, О. Співаковський та інші.

Практично всі дослідники звертають увагу на те, що використання ІКТ у навчальному процесі має високу ефективність. Інформаційно-комунікаційні технології не тільки полегшують доступ до інформації і відкривають можливості варіативності навчальної діяльності, її індивідуалізації та диференціації, але і дозволяють повному організувати взаємодію всіх суб'єктів навчання.

Можливості змішаного навчання як моделі використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів у очному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного дистанційного навчання, у якій онлайн

сесія є доповненням до традиційного курсу, розглянуто в публікації К. Лісецького. У висновках зазначено: «Студенти були більш успішними в навчанні на основі змішаних (гібридних) курсів, чим ті, які навчалися лише на веб-курсах або на традиційних курсах» [3].

Ю. Линник у інформаційно-методичних рекомендаціях для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти розглядає використання сервісів та служб мережі Інтернет як засобів дистанційного навчання й виокремлює служби та сервіси Google, розкриваючи їх переваги: наявність централізованого сховища даних і продуманий інтерфейс [2].

Метою статті є представлення досвіду застосування змішаного навчання на курсах підвищення кваліфікації в Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти та розгляд перспектив цього впровадження для системи післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Набувши досвіду кураторської діяльності у 3-х групах «Вихователі дошкільних навчальних закладів. Ранній вік» із січня 2014 року, «Інструктори з фізкультури ДНЗ» та наукового керівництва написанням колективних творчих проєктів слухачами курсів, автор дійшов висновку, що змішана освіта є та модель, яку можна застосовувати «тут і зараз», у реаліях МОШПО, актуалізуючи освітній процес.

Змішане навчання – модель використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів у очному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного дистанційного навчання, у якій онлайн сесія є доповненням до традиційного курсу [4].

Модель змішаного навчання передбачає те, що слухач курсів відвідує «живі» заняття в аудиторіях,

але при цьому широко використовується і так звана комп'ютерно-опосередкована діяльність, тобто медіатором освітньої активності виступають комп'ютер, онлайн-режим, мобільні девайси і спеціальні навчальні інтернет-ресурси.

Серед сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання інтернет-технології займають провідне місце. Інтернет – це джерело інформації, тому перед викладачем, який упроваджує змішане навчання, постає завдання – навчити працюючих педагогів використовувати його служби і сервіси для знаходження інформації, корисної з точки зору навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання.

Змішане навчання залучає слухачів курсів підвищення кваліфікації до Інтернету, щоб кожному отримати більш персоналізований досвід навчання, тобто посилення самоконтролю за плином часу, місця, шляхів та темпу опрацювання навчального матеріалу. Воно вносить зміни в невід'ємні елементи традиційної системи післядипломної освіти, замінюючи дошку і крейду, зошит та ручку на спільну працю з викладачем та колегами в Google-формах, Google-таблицях, Google-презентаціях. Замість пошуку інформації в книжкових бібліотеках застосовується пошук електронних ресурсів.

У змішаному навчанні викладачі перестають бути для слухача єдиним джерелом отримання знань. Орієнтація тут спрямована на формування репродуктивних навичок, а саме: запам'ятовування та відтворення за традиційного навчання замінюється на розвиток умінь співставлення, синтезу, аналізу, оцінювання, виявлення зв'язків, планування, групової взаємодії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Написання випускної роботи, за Положенням про випускну роботу слухача курсів підвищення кваліфікації

та Методичними рекомендаціями щодо виконання слухачами курсів підвищення кваліфікації випускної роботи, є однією з умов отримання свідоцтва про підвищення кваліфікації слухачів курсів. Тобто упродовж трьох-чотирьох тижнів, поки тривають курси, слухачі окрім відвідування навчальних занять: лекцій, семінарських, практичних, індивідуальних, мають виконати самостійне завдання – написати випускну роботу, оформити її у відповідності до технологічних вимог та прилюдно захистити її.

Однією з форм випускної роботи на курсах є написання *колективного творчого проекту*. Колективний проект – самостійний вид навчальної діяльності слухачів, що виконується згідно з навчальним планом курсів підвищення кваліфікації та базується на принципах: самостійності, активності, професійно-кваліфікаційної диференціації, індивідуалізації, систематичності, урахування вимог психології навчання дорослих.

Метою виконання колективного проекту є підвищення рівня теоретичної та методичної підготовки слухачів курсів підвищення кваліфікації; систематизація та поглиблення теоретичних і практичних знань з обраної теми за проблематикою курсів; удосконалення або набуття досвіду самостійної творчої роботи; стимулювання креативності та творчості освітян; розвиток навичок самоосвіти.

Керівництво написанням курсових проектів найефективніше може здійснювати куратор-тьютор – це викладач, який користується авторитетом, відзначається високими моральними якостями, володіє необхідною педагогічною майстерністю та організаторськими здібностями, технологіями дистанційного навчання та може забезпечити позитивний вплив на слухачів [5].

Керівництво написанням колективних творчих проектів слухачами курсів

здійснювалося відповідно до організаційної діяльності куратора-тьютора за наступним алгоритмом:

- колективне визначення теми проекту та розподілення за напрямом тематики опису особистого досвіду кожного зі слухачів групи;
- спільна пошуково-дослідницька діяльність: пошук онлайн-ресурсів і використання їх у написанні теоретичної частини колективного проекту;
- спільне редагування документів: створення документів у мережі, організація взаємодії в текстових документах, електронних таблицях, презентаціях і формах;
- використання онлайн-інструментів для візуалізації матеріалів до проекту: фото, відео, малюнків, схем;
- використання навчального блогу з метою оприлюднення та популяризації власного педагогічного досвіду.

Спільна робота над колективним творчим проектом складалась із чергування прямого особистого спілкування викладача зі слухачами та взаємодії учасників освітнього процесу, опосередкованої ІКТ.

Куратор склав навчальний план таким чином, щоб частина роботи проходила в навчальних аудиторіях, також виокремлено те, що можна освоїти, вивчити і зробити самостійно вдома; визначені завдання для індивідуальних занять та групової роботи над проектом.

Куратор взяв на себе зобов'язання відповідати на електронні листи слухачів протягом їх навчання на курсах, надавати необхідні консультації та фахову й технологічну допомогу. Для слухачів існувало чітке регламентування у виконанні навчального плану, щоб навчання залишалось збалансованим. Поєднання самостійності та

роботи у власному темпі над своєю частиною проекту з розумінням, що відставання в роботі затримує групу, автоматично зобов'язувало слухачів дотримуватися строків виконання колективного творчого проекту. Результатом такої роботи стало індивідуальне розміщення публікацій на навчальному блозі «Навчання для майбутнього» кожним із слухачів групи та вчасне виконання колективного творчого проекту.

Так, у навчальних аудиторіях узгоджувалася тема колективного творчого курсового проекту; розподілялася тематика опису особистого досвіду кожного зі слухачів; створювалися (у кого не було) Google Аккаунти, Google Пошта; пояснювалася специфіка роботи в сервісах Google; проводилася реєстрація слухачів у якості співавторів на навчальному блозі «Навчання для майбутнього».

Лекційні матеріали викладалися на очних заняттях, а самостійна робота з опису власного педагогічного досвіду та розміщення інформації на блозі відбувалося в процесі онлайн-навчання. Семінарські та практичні заняття «обличчям до обличчя» проходили у форматі захисту проектів, презентацій та дискусій між слухачами та з викладачем.

Базові сервіси Google стали потужним інструментарієм організації навчання працюючих педагогів у веб-просторі, бо мають усі можливості задля організації навчання за допомогою мережі Інтернет. Вони підтримують спільну роботу, дають користувачам можливість додавати свій контент, полегшують формальне і неформальне навчання, забезпечують швидке поширення інформації, а також покращують контроль результатів [1].

Так, слухачі знайомилися зі специфікою роботи в базових сервісах Google: поштовий сервіс Gmail; спілкування за допомогою Hangouts; Google Документи для обробки текстів,

таблиць, презентацій; Google Диск і Google Фотографії для зберігання та відправки матеріалів. Це дозволило не тільки отримати доступ до освітніх матеріалів різного вигляду (текстових, графічних, мультимедійних), але і виконувати спільну роботу з викладачем або групою.

Базові сервіси Google дозволяють слухачам використовувати програми без установки і доступу до особистих файлів із будь-якого комп'ютера, що має доступ в Інтернет. Технічна база інституту дозволяє слухачам користуватися різноманітними електронними навчальними матеріалами: глосаріями, хрестоматіями, нормативними документами, інтернет-публікаціями, методичною літературою. Важливе місце посідає й проведення онлайн-консультацій із наданням практичної допомоги в розв'язанні різновекторних проблем.

Вбудовування технології асинхронної Інтернет-комунікації у «живі» освітні курси сприяло отриманню одночасно незалежного та спільного навчального досвіду. Так, у систему післядипломної педагогічної освіти впроваджено новий інструментарій, здатний стимулювати педагога до постійного саморозвитку, самоосвіти, самовдосконалення, аналізу якості своєї педагогічної діяльності, її самооцінки і корекції не тільки під час проходження курсів підвищення кваліфікації, а й у міжкурсовий період.

Але на заваді реалізації проекту ставали нерівномірна ІКТ-грамотність педагогів, залежність від техніки, ширококутового Інтернету, стійкості онлайн-режиму і безлімітних тарифів. Найчастіше перешкодою ставав низький рівень володіння технологіями, тому зі слухачами з перших днів перебування на курсах проводилися заняття з підвищення ІКТ-грамотності, а в окремих випадках – і ліквідація технологічної безграмотності.

Одночасно було відмічено, що

змішане навчання підвищує мотивацію тих, хто навчається і покращує розуміння матеріалу. Ці поліпшення не залежать від навичок того, хто навчається працювати за комп'ютером – чудовий висновок для викладачів післядипломної освіти, які бажають навчити широке коло людей. Застосовувати соціальні сервіси можна для навчання не тільки експертів та активних користувачів, які першими використовують останні технічні новинки і програми, а й початківців – тих, хто повільніше засвоює нові методи і приймає нові ідеї ІКТ.

Висновки. Змішана освіта дозволяє поєднувати традиційні методики та актуальні технології навчання. Застосування в МОШПО базових сервісів Google допомогло слухачам курсів підвищення кваліфікації більш глибоко усвідомити назрілу необхідність переходу від кваліфікаційної до компетентної моделі організації післядипломної освіти. А це, у свою чергу, переконало педагогів у необхідності переглянути й переосмислити особливості організації власної професійної діяльності та особливості розвитку власної професійної компетентності. Здобути педагогічними працівниками під час

проходження курсів знання, уміння й навички виступили необхідною умовою розвитку їх професійної компетентності, важливою передумовою успішного вирішення задач будь-якого рівня в міжкурсовий період – як теоретичних, так і практичних.

Апробація моделі змішаного навчання в Миколаївському ОШПО, у рамках якої слухач курсів підвищення кваліфікації отримує знання і в онлайн самостійно, і очно з викладачем, показала, що змішане навчання дає можливість контролювати час, місце, темп і шлях засвоєння навчального матеріалу та не передбачає радикальної відмови від традиційної освіти, оскільки очна освіта дає важливі професійні та соціокультурні навички.

Із метою впровадження моделі змішаного навчання в МОШПО необхідно створити інституцію кураторів-тьюторів – як одну з основних форм участі професорсько-викладацького складу щодо підтримки та супроводу процесу підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів. За куратором-тьютором може бути закріплено 3–4 навчальні групи слухачів на рік із кількістю 10–20 слухачів у групі.

Література

1. Базовые сервисы Google для образования [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/0B-sKZN9e6nGGSUdWNkU3-MXIOazQ/view>. – Назва з екрану.
2. Линник Ю. М. Засоби дистанційного навчання: інформаційно-методичні рекомендації для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти / Ю. М. Линник. – Луцьк: Східноєвропейський національний ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 48 с.
3. Лісецький К. А. Змішане навчання як модель використання інформаційно-освітніх ресурсів / К. А. Лісецький // Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. 01–02 березня 2013 р. – К.: НТУУ «КПІ». – С. 104–107.
4. Blended Learning 101: Handbook. Aspire Public Schools, 2013. 68 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://learningaccelerator.org/media/3d90f736/Blended_Learning_Handbook_6713_Final.pdf. – Назва з екрану.
5. Положення про куратора-тьютора навчальної групи слухачів курсів

підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання. – Київ. – 2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:3D55lsbJi5cJ:www.umo.edu.ua/docs/diyalnist_umo/navchalna/vukladacham/polog_t_2009_n.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua. – Назва з екрану.

6. Проблема визнання та розвитку неформальної освіти в Україні. Школа європейської інтеграції для лідерів громадянського суспільства України. Тематична група «Освіта» 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OSzkBP0xsDoJ:www.ipo.org.ua/upload/documents/Education.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>. – Назва з екрану.